

Magdalena Kowal-Mindak

Instytucja domów składowych i ich znaczenie w obrocie gospodarczym

Palestra 46/1-2(529-530), 60-78

2002

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

INSTYTUCJA DOMÓW SKŁADOWYCH I ICH ZNACZENIE W OBROTCIE GOSPODARCZYM

Ustawą z dnia 16 listopada 2000 r. (Dz.U. Nr 114, poz. 1191) ustawodawca przywrócił prawu polskiemu instytucję domów składowych publicznych i emitowanych przez nie dowodów składowych: rewersów i warrantów. W związku z tym zagadnienie to jest niezwykle aktualne i stanie się z pewnością podstawą jurystycznych rozważań na temat instytucji domów składowych i ich znaczenia w obrocie gospodarczym.

POCZĄTKI DOMÓW SKŁADOWYCH W EUROPIE

Powstanie domów składowych wywołane zostało potrzebami życia gospodarczego i znalazło swe źródło w obrocie towarowym na szeroką skalę. Początki sięgają średniowiecza, gdzie rolę przedsiębiorcy składowego spełniało samo miasto, które otrzymywało jako przywilej prawo składu. Czas powstania tej instytucji historycy upatrują w roku 805, za rządów Karola Wielkiego w państwie Franków¹. W Polsce pierwszy, jeszcze efemeryczny, dom składowy, tzw. *Theatrum*², powstał w 1260 r. w Poznaniu.

Z rozwojem życia gospodarczego powstawały prywatne składy najczę-

ściej w portach, gdzie w związku z rozwojem żeglugi morskiej i odkryciami geograficznymi zapanował ożywiony ruch towarowy. Na niemal każdym ważniejszym rynku handlowym gminy lub cechy (gildie) zakładały domy i hale kupieckie (w Polsce spichrze gromadzkie)³.

W XVII wieku, w czasie kampanii wschodnioindyjskiej, wraz z rozwojem handlu angielskiego pojawiły się pierwsze cieszące się zaufaniem publicznym domy składowe (docks warehouses)⁴.

Pierwsze nowoczesne regulacje sięgają końca XIX wieku, kiedy we Francji na mocy dekretu z 26 marca 1848 r. rozpoczęły działalność pierwsze magazyny publiczne (*magasins generaux*). Powstało wówczas około 60 składów. Jednak z powodu niedoskonałości tej regulacji, 28 maja 1858 r. wprowadzono w życie nową, ostateczną ustawę dotyczącą organizacji domów składowych. Przełomowy charakter tej regulacji wynika stąd, iż domy te mogły wydawać dwa złączone ze sobą dokumenty inkorporujące prawa do rozporządzania rzeczami⁵.

System ten, zwany francuskim⁶, stał się wzorem dla wielu państw europejskich. Do rozwiązań tych nawiązywały ustawodawstwa: Belgii (18 listopada

1862 r.), Włoch (17 grudnia 1882 r.), Rosji (30 marca 1888 r.), Austrii (28 kwietnia 1889 r.), Bazylei (21 marca 1864 r.), Polski (28 grudnia 1924 r.)⁷.

INSTYTUCJA DOMÓW SKŁADOWYCH W POLSCE

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. na terenie Rzeczypospolitej panował chaos prawny. Obowiązywały cztery odrębne ustawodawstwa w zakresie domów składowych⁸. Na Kresach obowiązywała Ustawa handlowa rosyjska: art. 776–819 i 821–825⁹, w b. dzielnicy austriackiej – Ustawa o zakładaniu i prowadzeniu składowych domów publicznych z 28 kwietnia 1889 r.¹⁰, w b. dzielnicy pruskiej § 416–424 Kodeksu Handlowego Niemieckiego, wreszcie na Spiszu i Orawie § 434–452 Węgierskiej ustawy handlowej.

W 1921 r. powołano komisję kodyfikacyjną¹¹, która opierając się na rozwiązaniach francuskich przygotowała projekt, który jako Rozporządzenie Prezydenta RP ogłoszono 28 grudnia 1924 r.¹².

Polskie rozporządzenie wprowadzało dwie kategorie przedsiębiorstw składowych: domy składowe publiczne i zwykłe przedsiębiorstwa (w doktrynie nazwane domami składowymi prywatnymi)¹³. Nowe prawo szczegółowo regulowało kwestie dotyczące dowodów składowych i opierając się na rozwiązaniach francuskich wprowadzało system podwójnego kwitu składowego. Oryginalnym rozwiązaniem polskim było wprowadzenie instytucji banku domicylowego. Instytucja ta pozwalała na

rozgraniczenie czynności składowych od czynności czysto finansowych, co gwarantowało bezpieczeństwo wykonywania zobowiązań¹⁴.

Rozporządzenie to zostało uchylone z dniem 1 lipca 1934 r., tj. w chwili wejścia w życie kodeksu handlowego¹⁵. Nowa regulacja usunęła szereg braków, na które wskazywano w literaturze fachowej i ulepszyła istniejący stan rzeczy¹⁶.

Szczegółowa regulacja k.h. została jednak uchylona przez art. VI Przepisów wprowadzających k.c. z 1964 r.¹⁷

W ostatnim okresie, wobec perspektywy przystąpienia naszego kraju do Unii Europejskiej pojawiła się szczególna potrzeba dostosowania polskiego rolnictwa do wymogów stawianych w Unii. Jednym z takich elementów, które mogą przybliżyć Polskę do standardów europejskich, jest stworzenie systemu prawnego w zakresie koncesjonowanych składów artykułów rolnych oraz obrotu dowodami składowymi jako dokumentami potwierdzającymi własność tych artykułów¹⁸. W tej sytuacji podjęto inicjatywę ustawodawczą, której efektem jest uchwalenie w dniu 16 listopada 2000 r. ustawy o domach składowych oraz o zmianie kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw (Dz.U. Nr 114, poz. 1191). Przyjęte przez polskich ustawodawców rozwiązanie w znacznej mierze opiera się na pełnej i wyczerpującej regulacji kodeksu handlowego, stąd też wiele przepisów stanowi powtórzenie norm k.h. W związku z wprowadzeniem nowej instytucji domów składowych koniecznym stało się dostosowanie do tych zmian przepisów kodeksu

cywilnego. Ustawodawca wprowadził w szczególności pojęcie „przedsiębiorcy składowego” zamiast wcześniejszego „przedsiębiorstwa składowego”, co stanowi ujednoczenie pojęciowe norm kodeksu cywilnego i ustawy Prawo działalności gospodarczej. Ponadto obecna regulacja kodeksu cywilnego wprowadza w art. 859² rzymską instytucję *alla rinfusa*, polegającą na łączeniu, za zgodą składającego, rzeczy zamiennych tego samego gatunku i tej samej jakości. Mogą to być w szczególności: zboże, groch, wyka, koniczyna, spirytus, owoce, ziemniaki. Brzmienie art. 859² jest powtórzeniem norm kodeksu handlowego. Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. zmienia również przepisy dotyczące wypowiedzenia umowy składu, przewidując jednomiesięczny termin wypowiedzenia, jednakże wypowiedzenie nie może nastąpić wcześniej niż po upływie dwóch miesięcy od złożenia rzeczy. Zmiany przyjęte przez ustawodawców prowadzą do współbrzmienia nowej instytucji domów składowych z regulacją dotyczącą przedsiębiorców składowych nie będących domami składowymi, a więc nie posiadającymi prawa emitowania dowodów składowych rewersów i warrantów.

DOMY SKŁADOWE W OBCYCH USTAWODAWSTWACH

We wszystkich państwach regulacja prawna dotycząca domów składowych znajduje się w kodeksach cywilnych lub handlowych.

W Wielkiej Brytanii i USA zawodowe prowadzenie domu składowego jest

tym elementem, który odróżnia umowę składu od umowy przechowania na zasadach ogólnych. Obowiązujący w USA kodeks handlowy szeroko normuje te zagadnienia, nie wymagając zezwolenia na prowadzenie takiego domu (*warehouse*)¹⁹. W Szwajcarii i Niemczech koncepcja umowy składu nie jest związana z reżimem prawnym domu składowego. Wynika ona z sytuacji prawnej osoby wykonującej zawodowo czynności składowe²⁰. We Włoszech status domu składowego jako składu otwartego dla wszystkich został uregulowany odrębnie już w samym kodeksie cywilnym. Natomiast we Francji regulacja dotycząca powszechnych domów składowych zawarta jest w aktach specjalnych. Zarówno francuskie, jak i włoskie domy składowe jako domy otwarte i koncesjonowane mają prawo do wystawiania dokumentów składowych reprezentujących w obrocie towar znajdujących się na składzie²¹.

ORGANIZACJA I WARUNKI KONIECZNE DLA PROWADZENIA DOMU SKŁADOWEGO PUBLICZNEGO

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 listopada 2000 r. o domach składowych oraz o zmianie kodeksu cywilnego, kodeksu postępowania cywilnego i innych ustaw (Dz.U. Nr 114, poz. 1191) działalność prowadzona przez domy składowe nie wymaga koncesjonowania, a objęta jest jedynie nakazem uzyskania zezwolenia. Rozwiązanie przyjęte przez polskich ustawodawców jest jednak niedoskonałe wobec brzmienia

ustawy Prawo o działalności gospodarczej z dnia 19 listopada 1999 r. (Dz.U. Nr 101, poz. 1178), która przewiduje obowiązek uzyskania koncesji w ważnych dziedzinach działalności gospodarczej. Obowiązek uzyskania koncesji ze względu na fakt emitowania przez domy składowe dokumentów stanowiących surogat towaru, które mają być podstawą kredytu stanowiłby odpowiednie zabezpieczenie w obrocie gospodarczym.

Ustawa o domach składowych, podobnie jak kodeks spółek handlowych zawiera w swej początkowej treści słownik użytych określeń. Przyjęta technika legislacyjna usuwa ewentualne problemy interpretacyjne i stanowi o zakresie pojęciowym użytych wyrażen ustawowych.

W rozdziale 2 ustawa o dom. skl. szczegółowo reguluje kwestie uzyskiwania zezwoleń na prowadzenie przedsiębiorstw składowych. Zezwolenie wydaje w drodze decyzji administracyjnej odpowiedni minister, w przypadku towarów przemysłowych – minister do spraw gospodarki, a w przypadku towarów rolnych – minister do spraw rynków rolnych. Decyzję o odmowie udzielenia zezwolenia wydaje się w przypadku gdy wnioskodawca nie daje rękojmi należytego prowadzenia przedsiębiorstwa składowego. Ustawa zawiera również obowiązek rejestracji wydanych zezwoleń i przewiduje jawność prowadzonego przez właściwych ministrów rejestru.

W odróżnieniu od regulacji kodeksu handlowego obecna ustawa w sposób szczegółowy określa nadzór nad działalnością domów składowych, który sprawują odpowiedni ministrowie w zależności od charakteru składowanego to-

waru. Ponadto działalność domów składowych przyjmujących na skład towary rolne podlega nadzorowi Inspekcji Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych, która dokonuje kontroli co najmniej raz na 6 miesięcy. W ramach sprawowania nadzoru upoważniony przedstawiciel ministra ma prawo wstępu do siedziby domu składowego i do jego pomieszczeń oraz wglądu do ksiąg i dokumentów i innych nośników informacji, a także do dokonywania pomiarów oraz pobierania próbek rzeczy złożonych na skład (art. 13 ustawy o dom. skl.).

Jeżeli w trakcie kontroli zostanie ujawnione naruszenie przepisów prawa, warunków określonych w zezwoleniu, zasad uczciwego obrotu lub interesu składających, minister, po otrzymaniu protokołu kontroli, może wszcząć postępowanie w celu wydania decyzji o nałożeniu kary pieniężnej do wysokości 100 000 zł. W przypadku gdy dom składowy, pomimo nałożenia kary, nadal postępuje w sposób wyżej określony, minister może podjąć decyzję o cofnięciu zezwolenia (art. 16 ustawy o dom. skl.).

Każdy dom składowy musi posiadać regulamin, który podlega zatwierdzeniu przez odpowiednich ministrów. Przepis art. 18 ust. 2 ustawy o dom. skl. reguluje obligatoryjną treść regulaminu²².

Umowa składu nie może zawierać warunków mniej korzystnych dla składającego niż przewidziane w regulaminie oraz przepisach ustawy. Jeżeli takie zawiera, to jako sprzeczna z zakazem ustawy (art. 58 k.c.) jest nieważna, a w jej miejsce obowiązuje regulamin.

Obecna ustawa powołuje również nową instytucję, o charakterze korpora-

cyjnym – Izbę domów składowych, określa wyczerpująco zasady jej działania przewidując obligatoryjny w niej udział domów składowych.

OBOWIĄZEK PRZYJĘCIA TOWARÓW NA SKŁAD PRZEZ DOMY SKŁADOWE

Przepis art. 21 ustawy o dom. skl. nakłada na dom składowy publiczno-prawny obowiązek zawarcia umowy składu²³, a obowiązek ten ograniczony jest jedynie technicznymi możliwościami magazynowymi. Dom składowy ponosi odpowiedzialność za szkodę w przypadku odmowy przyjęcia rzeczy na skład. Oferent, który poniósł szkodę przez to, iż z powodu odmowy przyjęcia rzeczy na skład musiał towar sprzedać ze stratą bądź oddać do przechowania innej osobie za kwotę wyższą od tej, jaką pobierał dom składowy może żądać odszkodowania lub na drodze sądowej dochodzić realizacji tego obowiązku²⁴.

OBOWIĄZEK UBEZPIECZENIA RZECZY

Rola ubezpieczenia dla ochrony interesów składającego powoduje, iż art. 22 ustawy o dom. skl. statuuje obowiązek ubezpieczenia towarów przyjętych na skład. W przypadku towarów przemysłowych ustawa nie ujmuje jednak tego obowiązku w sposób bezwarunkowy z powodu wagi jaką przywiązuje się dla autonomii woli stron. W przypadku zaś towarów rolnych dom skła-

dowy obowiązany jest do ubezpieczenia i z tego obowiązku nie może zostać zwolniony.

Do odbioru odszkodowania od zakładu ubezpieczeń uprawniony jest w świetle art. 22 ust. 3 ustawy o dom. skl. dom składowy albo za jego zgodą, osoba uprawniona do odbioru towarów złożonych na skład.

Umowa ubezpieczenia zawarta przez dom składowy jest umową na rzecz osoby trzeciej (art. 808 k.c.). Istotne jest to, iż zakład ubezpieczeń może podnosić zarzuty, które mają wpływ na jego odpowiedzialność nie tylko przeciwko domowi, ale i przeciwko oddającemu rzeczy na skład. Dom składowy jest w tej konfiguracji głównym zobowiązanym. Ponosi odpowiedzialność wobec zakładu ubezpieczeń za niewykonanie obowiązku pieczy i konserwacji. Składający zaś odpowiada wobec zakładu jedynie wtedy, gdy był zobowiązany do współudziału w wykonywaniu obowiązków.

Na tle tej regulacji powstało stosunkowo bogate orzecznictwo: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31 maja 1927 r.²⁵, jak również orzeczenie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 30 września 1992 r.

OBOWIĄZEK WYDANIA DOWODU SKŁADOWEGO

Ustawa z dnia 16 listopada 2000 r. nakłada na domy składowe obowiązek wydania na żądanie składającego dowodów składowych. Dokumenty te mają charakter papierów wartościowych, składają się z dwóch części: rewersu i warrantu, a obrót nimi regulują

przepisy ustawy. Jeżeli jednak składający nie żąda wydania dowodu składowego, to wówczas dom składowy może wydać zwykłe poświadczenie przyjęcia towaru na skład, które podobnie jak funkcjonujące obecnie w kodeksie cywilnym kwity składowe ma charakter dokumentu dowodowego. Inaczej niż papiery wartościowe, dokumenty dowodowe stanowią jedynie dowód postania, istnienia, treści lub ustania stosunku prawnego. Ułatwiają one uprawnionemu wykazanie uprawnienia, które powstało nie przez sporządzenie dokumentu i które nie jest z tym dokumentem związane, chociażby nawet prawo wymagało pewnej formy dla ważności czynności prawnych lub w celach dowodowych – art. 73–81 k.c. Inkorporowanie prawa majątkowego w papierze wartościowym staje się przyczyną sprawczą takiego wzajemnego powiązania stosunków prawnych, że obrót dokumentem oraz inkorporowanym w nim prawem są jednym i tym samym obrotem. Natomiast o obrocie dokumentami dowodowymi można mówić tylko jako o obrocie rzeczami, albo też w rozumieniu ich wydania w związku z obrotem odpowiednimi prawami – art. 465 k.c.²⁶

DOWODY SKŁADOWE W REGULACJACH SKŁADOWYCH PAŃSTW OBCYCH

Systemy prawne przewidują dwa rodzaje dokumentów składowych: pojedynczy i podwójny. Pojedynczy istnieje np. w USA, Wielkiej Brytanii i w krajach z nią związanych, w Niemczech, Szwaj-

carii; podwójny – we Francji i we Włoszech²⁷. W systemie pojedynczym można za pomocą dokumentu albo towar zastawić, albo dokonać przeniesienia własności. Przy zastosowaniu systemu podwójnego dokumentu można natomiast równolegle dokonywać obu tych czynności. Tutaj bowiem dowód składowy wycięty z księgi jukstowej składa się z dwóch części, połączonych ze sobą, lecz dających się oddzielić, a mianowicie z rewersu, czyli składowego dowodu posiadania, i warrantu, tj. składowego dowodu zastawniczego. W systemie pojedynczym w okresie obciążenia towaru zastawem nie można dokonywać przeniesienia własności, stąd też dla rozpowszechnienia obrotu dowodami składowymi korzystniejszy jest system podwójny²⁸.

1. Definicja dowodu składowego

Zarówno obecna ustawa jak i obowiązujący wcześniej kodeks handlowy nie zawierają definicji dowodu składowego. W okresie przedwojennym doktryna prawnicza wypracowała ją w oparciu o funkcje przez ten dokument spełniane.

Dowodem jest, wystawiony przez dom składowy publiczny, na skutek złożenia przez składającego towarów, dokument, który jest dowodem zawarcia umowy składu. W swej części, zwanej rewersem, czyli składowym dowodem posiadania, umożliwia przeniesienie na inną osobę prawa dysponowania towarem bez konieczności jego translokacji; dzięki zaś swej części, zwanej warrantem, czyli składowym dowodem zastawniczemu, umożliwia ustanowienie zastawu na złożonym towarze²⁹.

2. Forma dowodów składowych

Dowód składowy wycięty z księgi składowej (juktowej) składa się z dwóch połączonych ze sobą, lecz dających się oddzielić części, tj. z rewersu i z warrantu. Obie części są przenoszalne przez indos, przez co mają charakter dokumentów na zlecenie – art. 24 ustawy o dom. skł.

Przepis art. 23 ustawy o dom. skł., wznosząc się na rozwiązaniach k.h., szczegółowo reguluje elementy, które powinien zawierać dowód składowy. Są to:

- oznaczenie firmy (nazwy) domu składowego, numer identyfikacyjny REGON lub PESEL, data złożenia towaru na skład, data wystawienia dowodu, podpisy osób uprawnionych do reprezentowania domu składowego;

- numer dowodu, zgodny z numerem bieżącym księgi składowej;

- oznaczenie składającego;

- oznaczenie ilości, jakości i kraju pochodzenia, a w razie potrzeby także szczególnych cech rzeczy złożonych na skład;

- wzmiankę o tym, czy rzeczy złożone na skład zostały ubezpieczone, a jeżeli tak, to u jakiego ubezpieczyciela, na jaką kwotę i na jaki czas;

- oznaczenie terminu odbioru towarów, jeżeli został określony w umowie;

- wzmiankę o tym, czy i w jakiej wysokości z rzeczami złożonymi na skład są związane cła, podatki lub inne opłaty oraz zabezpieczone prawem zastawu roszczenia domu składowego, z podaniem wysokości bieżącego składowego oraz należności ubocznych i wskazaniem odpowiednich pozycji taryfy składowego;

- oznaczenie banku domicylowego, w którym wpłaca się kwoty na rzecz posiadacza dowodu składowego lub jego części.

Brak któregokolwiek z tych elementów spowoduje, że dokument ten nie będzie mógł być uznany za dowód składowy. Mimo iż skutek ten nie wynika wprost z przepisów ustawowych, przyjęty jest jednak przez polskich komentatorów³⁰ (na tle regulacji k.h.) jako zgodny z regulacjami prawnymi państw Europy kontynentalnej.

Państwa te szczegółowo określają warunki formalne co do treści i formy takich dokumentów wraz z obowiązującym minimum zamieszczanych w nich informacji. Jednolity kodeks handlowy USA nie wymaga natomiast specjalnej formy i wychodzi od zasady ważności dokumentu składowego bez względu na zawarte w nim dane. Wylicza zarazem te dane, których niezamieszczenie zobowiązuje dom składowy do odszkodowania za wszystkie straty poniesione z powodu takiego zaniedbania. Chodzi tu np. o miejsce położenia domu składowego, datę wystawienia dokumentu czy opis towaru³¹.

3. Obieg dowodów składowych

Zgodnie z art. 24 ustawy o dom. skł. będącej odpowiednikiem art. 655 k.h. obie części dowodu można przenosić przez indos łącznie albo oddzielnie, przy czym dopóki obie części są połączone, indos rewersu powoduje także przeniesienie warrantu. Indos dowodu powinien być bezwarunkowy i nie może być częściowy. Dopuszczalny jest indos *in blanco* i na okaziciela. Do indosu dowodu składowego stosuje się od-

powiednio przepisy prawa wekslowego (art. 26 ustawy o dom. skl.).

Na tle regulacji k.h. przewidywano również możliwość wykluczenia przenoszenia dowodu przez indos, poprzez zamieszczenie klauzuli „nie na zlecenie”³². Wydaje się jednak, iż rozwiązanie to w tym przypadku nie znajdzie zastosowania, gdyż dopuszczalność przenoszenia przez indos wynika wprost z przepisów ustawy i nadaje dokumentom tym charakter papierów wartościowych na zlecenie.

4. Indos rewersu łącznie z warrantem lub samego rewersu

Indos rewersu powoduje z jednej strony przeniesienie własności towaru, a z drugiej przeniesienie wszelkich uprawnień wynikających z umowy składu. Do przeniesienia własności towaru wymaga się jednak, oprócz umowy, wręczenia należycie indosowanego rewersu.

Przez indos rewersu nabywca towaru wchodzi w sytuację prawną pierwotnego deponenta. Jednak w odróżnieniu od zwykłej cesji, dom składowy nie może podnosić już przeciwko nabywcy zarzutów opartych na osobistych stosunkach łączących go z poprzednim właścicielem, chyba że posiadacz nabywając dowód działał świadomie na szkodę domu składowego (art. 17 prawa wekslowego). Jeżeli chodzi zaś o wzajemne stosunki pomiędzy indosantem rewersu a jego indosatariuszami, to obecnie brak wyraźnego uregulowania. Prawodawca przedwojenny nie nakazywał stosowania do tej kwestii zasad wekslowych. Przepisy prawa wekslowego o zwrotnym poszukiwaniu nie znalazłyby więc zastosowania, a indosant odpowiadałby wobec indosatariusza jedynie cywilnie. W tym przypadku indos pełniłby więc rolę wyłącznie obiegową³³. (Patrz rys. 1).

złyby więc zastosowania, a indosant odpowiadałby wobec indosatariusza jedynie cywilnie. W tym przypadku indos pełniłby więc rolę wyłącznie obiegową³³. (Patrz rys. 1).

5. Uprawnienia posiadacza rewersu z warrantem lub samego rewersu

A. Posiadacz należycie indosowanego, nie rozdzielonego dowodu lub tylko rewersu uważany jest za właściciela towaru oddanego na skład.

B. Posiadacz dowodu składowego ma prawo żądać od przedsiębiorcy składowego wypełnienia tych wszystkich obowiązków, które wynikają z treści dowodu. W szczególności może żądać wydania towaru dokładnie w dowodzie oznaczonego. Pod tym względem zachodzi zasadnicza różnica między charakterem prawnym roszczeń składającego a posiadacza dowodu. Prawa pierwszego oparte są na umowie składu, mają więc charakter czysto causalny, drugiego – wynikają z dokumentu składowego, gdyż od chwili dokonania pierwszego indosu papier ten staje się dokumentem obiegowym. Jednakże – inaczej niż weksel – dowód składowy nie musi *ex lege* rodzić zobowiązania abstrakcyjnego. Przedsiębiorca składowy może za zgodą składającego umieścić na dowodzie wzmiankę „zgodnie z umową składu” albo „zawartość niewiadoma”, „liczba, miara, waga, niewiadome”. Abstrakcyjność dowodu zależy więc od woli stron.

C. Posiadacz obu części dowodu może żądać wystawienia nowego dowodu składowego bezpośrednio na swoje nazwisko. Mamy tu do czynienia

Rys. 1. Obieg praw z nierozdzielonego dowodu składowego

z nowacją stosunku prawnego³⁴, gdyż zachodzi zmiana podmiotu zobowiązania, a z woli stron ponadto wynika, że dawne zobowiązanie wygasa, a w jego miejsce powstaje nowe³⁵. Nowy dowód wystawiony jest nie tylko na inne nazwisko, ale i pozostałe zawarte w nim dane powinny odpowiadać stosunkom faktycznie istniejącym w chwili wystawiania nowego dokumentu. Od tej zasady przewiduje się jeden wyjątek, iż data wystawienia może zgadzać się z pier-

wotną datą dokumentu. Posiadacz obu części dowodu może żądać również podziału towaru na części i wystawienia na każdą z nich osobnego dokumentu. *Ratio legis* tego przepisu jest jasne. Posiadacz dowodu może mieć okazję sprzedaży części towaru, a w braku tej regulacji musiałby podjąć cały towar ze składu – art. 33 ustawy o dom. skł.

D. Posiadacz może żądać zgodnie z art. 49 ustawy o dom. skł. będącym odpowiednikiem art. 679 k.h. wdrożenia

postępowania amortyzacyjnego. Postępowanie to ma na celu uznanie za papier bezwartościowy zaginionego dowodu składowego oraz zachowanie praw tego, który dowód utracił. Do umorzenia rewersu i warrantu stosuje się odpowiednio przepisy prawa wekslowego.

E. Doktryna przedwojenna³⁶ przewidywała również dopuszczalność ustanowienia pełnomocnictwa w drodze indosu zastępczego³⁷. W tym wypadku art. 17 prawa wekslowego ulega modyfikacji i dom składowy może przeciwko indosatariuszowi podnosić te same zarzuty, które przysługują mu przeciwko inosantowi-mocodawcy.

F. Posiadacz nierozdzielonego dowodu składowego może ustanowić prawo zastawu na składowanym towarze poprzez rozdzielenie dowodu i indosowanie warrantu.

6. Indos warrantu

Właściciel towaru indosując warrant ogranicza swoje prawo własności poprzez ustanowienie zastawu na towarze, nie tracąc przy tym prawa rozporządzania nim, a w szczególności sprzedaży za pomocą rewersu. Z chwilą indosowania warrant staje się papierem wartościowym, którego posiadanie jest warunkiem koniecznym dla realizacji inkorporowanych w nim praw.

Dopuszcza się sytuację, w której sprzedawca indosuje na nabywcę obie części dowodu, a ten z kolei – jeżeli nie płaci od razu ceny towaru – indosuje na sprzedawcę warrant na zabezpieczenie jego roszczeń o zapłatę ceny³⁸.

Ustawa w art. 25 szczegółowo reguluje – opierając się na art. 656 k.h. treść pierwszego indosu na oddzielnym war-

rancie i określa inne obowiązki, których łączne spełnienie warunkuje ważność warrantu jako papieru wartościowego.

Pierwszy indos warrantu powinien więc zawierać: oznaczenie indosanta i indosatariusza (określenie firmy, nazwy, numer identyfikacyjny REGON lub PESEL oraz adres), wskazanie wierzytelności, na której zabezpieczenie ustanowiono zastaw wraz z należnościami ubocznymi, termin płatności wierzytelności zabezpieczonej, podpis indosanta. W przeciwieństwie do indosu wekslowego pierwszy indos warrantu nigdy nie może być indosem *in blanco* ze względu na konieczność oznaczenia wierzyciela, którego roszczenia zostały zabezpieczone przez ustanowienie zastawu na składowanym towarze.

Ponadto elementem odróżniającym ten indos od indosu wekslowego jest obligatoryjne zastrzeżenie odsetek. W przypadku weksla podobne zastrzeżenie uważa się za nienapisane.

Wszystkie dane umieszczone na warrancie powinny zostać powtórzone na rewersie. Przepisy ustawy nie zawierają jednak sankcji nieważności warrantu w przypadku zaniedbania tego obowiązku³⁹.

Kolejną formalnością przewidzianą dawniej w art. 656 § 2 k.h. i obecnie w art. 25 ust. 2 ustawy o dom. skł. jest obowiązek wpisu do księgi składowej dosłownej treści indosu. Dom składowy powinien również poświadczyć zarówno na rewersie jak i na warrancie dokonanie tego wpisu z podaniem jego daty.

Brak któregośkolwiek z obligatoryjnych elementów indosu lub też brak poświadczenia domu składowego na warrancie powoduje nieważność indo-

su, a więc zastaw nie zostanie ustanowiony⁴⁰. Oprócz wymienionych obowiązków do ustanowienia prawa zastawu konieczne jest jednak wręczenie warrantu. (Patrz rys. 2).

7. Sytuacja prawna posiadacza rewersu po indosie warrantu

Posiadacz rewersu (składający) po indosie warrantu w dalszym ciągu pozostaje właścicielem towaru i może nim rozporządzać przez indos rewersu, co

nie powoduje wygaśnięcia zastawu ustanowionego na towarze.

Nabywca towaru po zapłaceniu ceny pomniejszonej o kwotę obciążającą towar nabywa towar obciążony prawem zastawu. Indosatariusz rewersu powinien będąc do tego zobowiązany wykupić warrant, w przeciwnym bowiem razie posiadacz warrantu zażąda sprzedaży towaru.

Wystawca – pierwszy indosant warrantu odpowiada osobiście za niewyko-

nanie zobowiązania pieniężnego i jego odpowiedzialność nie jest ograniczona wartością rzeczy oddanej na skład. Tylko przeciwko niemu, a nie przeciwko indosatariuszowi rewersu można też wykonywać poszukiwanie zwrotne – art. 43 prawa wekslowego.

Posiadacz rewersu po indosie warrantu może żądać wydania towaru tylko wówczas gdy zwróci warrant lub przedstawi poświadczenie banku domicylo-

wego, iż złożył należną posiadaczowi warrantu kwotę⁴¹. (Patrz rys. 2a).

Na gruncie k.h. szereg kontrowersji wywołała kwestia dopuszczalności ustanowienia zastawu na skutek indosu na rewersie⁴². Przyjmując, iż prawo własności nie znosi ograniczeń, należałoby dopuścić możliwość ustanowienia prawa zastawu nie tylko za pomocą indosu zastawniczego, ale i przy wykorzystaniu konstrukcji kodeksu cywilnego. (Patrz rys. 2a).

Rys. 2a. Sytuacja prawna posiadacza rewersu po indosie warrantu

8. Prawa posiadacza warrantu

W terminie płatności wierzytelności zabezpieczonej zastawem posiadacz warrantu powinien przedstawić go do zapłaty bankowi domicylowemu (art. 667 k.h., art. 37 ust. 1 ustawy).

Możliwe stają się w tej chwili dwie sytuacje: posiadacz warrantu otrzymał zapłatę, albo zaspokojenie należności posiadacza warrantu nie nastąpiło. W pierwszej sytuacji, tj. gdy pierwotny dłużnik lub indosatariusz rewersu⁴³ płacą sumę dłużną, następuje wygaśnięcie zastawu. W drugiej natomiast, zastawnik zyskuje prawo realizacji zastawu przez publiczną sprzedaż towaru (art. 668 k.h., art. 38 ustawy o dom. skł.), a gdyby jego wierzytelność nie została pokryta ceną uzyskaną ze sprzedaży, wówczas przysługuje mu prawo zwrotnego poszukiwania części wierzytelności przeciwko indosantom warrantu (art. 675 k.h., art. 46 ustawy o dom. skł.). Prawo sprzedaży przysługuje również indosantom warrantu, którzy warrant wykupili.

Z chwilą odmowy zapłaty posiadacz warrantu powinien dokonać protestu i w ciągu miesiąca od tego dnia wystąpić z wnioskiem o dokonanie sprzedaży. Zaniedbanie tych aktów staranności powoduje utratę prawa do zwrotnego poszukiwania. Gdyby nawet jednak posiadacz nie dokonał protestu, może wystąpić do domu składowego z pisemnym żądaniem sprzedaży towaru. Sprzedaż powinna być przeprowadzona w możliwie najkrótszym czasie, nie wcześniej jednak, niż po upływie trzech dni od zgłoszenia żądania. Szczegółowe warunki sprzedaży przewidują art. 39–42 ustawy o dom. skł. oparte na art. 669–672 k.h.

Wynik sprzedaży może być trojaki:

- a) posiadacz warrantu otrzymuje pełne zaspokojenie;
- b) uzyskana ze sprzedaży cena przewyższa wierzytelność posiadacza warrantu;
- c) posiadacz warrantu nie otrzymuje pełnego zaspokojenia.

W pierwszym przypadku dom składowy powinien warrant odebrać oraz dokonać odpowiedniej wzmianki w księdze składowej, w drugim – zwrócić nadwyżkę posiadaczowi rewersu, odebrać rewers i dokonać wzmianki w księdze składowej (art. 44 ust. 1 ustawy o dom. skł.). W trzeciej sytuacji – uczynić odpowiednią adnotację na warrancie, uwidocznic ją w księdze składowej, po czym warrant zwrócić dotychczasowemu posiadaczowi, aby umożliwić mu zwrotne poszukiwanie (art. 45 ustawy o dom. skł.).

Zwrotnie zobowiązanym z tytułu wierzytelności pieniężnej inkorporowanej w warrancie jest każdy, kogo podpis widnieje na dokumencie w charakterze indosanta. Zauważyć należy, iż odpowiedzialność wystawcy warrantu (zastawcy) podobna jest do odpowiedzialności akceptanta w wekslu trasowanym – ma charakter samoistny, a nie regresowy, podczas gdy odpowiedzialność pozostałych indosantów jest szczegółowa, akcesoryjna. Powyższe uregulowanie związane jest z tym, iż kolejni indosanci warrantu jako cesjonariusze za przelew wierzytelności swoim cedentom zapłacili, natomiast zastawca jako główny dłużnik otrzymał pożyczkę, której nie zwrócił⁴⁴. Każdy indosant warrantu ma prawo wykupić warrant (art. 47 ustawy o dom. skł.). W chwili wykupienia warrantu może żą-

dać od swoich poprzedników zapłaconej sumy wraz z odsetkami od dnia wykupienia warrantu, kosztów i prowizji (art. 49 pr. wekslowego).

Do poszukiwania zwrotnego i roszczeń regresowych indosantów warrantu między sobą stosuje się odpowiednio przepisy prawa wekslowego. (Patrz rys. 2b).

ZNACZENIE INSTYTUCJI DOMÓW SKŁADOWYCH W OBROTCIE GOSPODARCZYM

Gospodarcze znaczenie instytucji domów składowych i emitowanych przez nie dowodów składowych dostrzegł już w końcu XIX w. amerykański ekonomista, który napisał: „Chodzi o to, by produkta i wyroby będące przedmiotem wymiany międzynarodowej pozostawały w kraju naszym na składach, od chwili ich powstania do chwili konsumpcji, gdyż z tego płyną korzyści dla naszych rolników poprzez wyzyskanie koniunktur, dla naszych maszyn i robotników, którzy obsługują śpichrze publiczne, doki etc.; dla naszych kupców utrzymujących składy publiczne, dla naszych towarzystw asekuracyjnych, dla naszych banków, dla naszych komisjonerów, dla naszych flisaków etc., czyli inaczej: *Warranty i składy publiczne używają pole zarobkowania dla wszystkich sfer zarobkujących*”⁴⁵.

Rola domów składowych przejawia się m.in. w tym, iż przedsiębiorcy nie dysponujący odpowiednimi magazynami do przechowywania towarów oddają je na skład profesjonalnemu podmiotowi, który zapewnia bezpieczeństwo i fachową pieczę nad składowanym towarem.

Domy składowe zapewniają całkowitą obsługę obrotu towarowego. Tak więc: dokonują ubezpieczenia towaru, uiszczają należne opłaty celne i podatkowe, a na żądanie składającego przeprowadzają publiczną sprzedaż towaru.

Natomiast dla gospodarki krajowej instytucja domów składowych zapew-

nia stały przegląd *zapasów widocznych*, co ułatwia orientację w zakresie podaży i popytu na określone kategorie dóbr⁴⁶.

Domy składowe są podmiotami wyposażonymi w prawo emitowania papierów wartościowych na zlecenie. Przyjęcie systemu podwójnych dowodów składowych umożliwia składającym przeniesienie własności towaru przez wręczenie należycie indosowanego rewersu, a więc bez konieczności jego translokacji. Dodatkowo składający uzyskują możliwość zdobycia kapitału obrotowego przez ustanowienie zastawu na składowanym towarze. System podwójnych kwitów pozwala na sprzedaż towaru mimo obciążenia go prawem zastawu. Nabywca płaci wówczas cenę pomniejszoną o dług zaciągnięty przez sprzedawcę i zwalnia go tym samym od obowiązku spełnienia świadczenia.

Najistotniejszą zaletą systemu warrantowego jest możliwość uzyskania kredytu zabezpieczonego zastawem na składowanych towarach. Kredyt ten jest zarówno dla składającego, jak i dla udzielającego kredytu instrumentem bardzo korzystnym. Przy udzielaniu kredytu warrantowego istotne znaczenie ma możliwość szybkiej realizacji posiadanego zabezpieczenia, co np. przy zabezpieczeniu hipotecznym jest bardzo utrudnione⁴⁷.

Instrument ten jest ponadto wyjątkowo bezpieczny ze względu na to, iż:

- pożyczki warrantowe udzielane są w wysokości od 50 do 70% realnej wartości towaru,
- są krótkoterminowe, maksimum 3-miesięczne, co wyklucza prawie całkowicie wpływ wahań koniunkturalnych,

towar znajdujący się w przechowaniu domu składowego publicznego, posiadającego koncesję państwową, jest dostatecznym zabezpieczeniem wiarygodności. Argument ten ma swoje

uzasadnienie w art. 67 i 68 ustawy o dom. skl., które stanowią o odpowiedzialności karnej za nieprzestrzeganie przepisów prawa o domach skladowych.

Załącznik

Przykład funkcjonujących w okresie przedwojennym dowodów skladowych

DOWÓD SKŁADOWY
CZĘŚĆ I. (ISTNIEJE WARRANT) L.859.
REWERS
(SKŁADOWY DOWÓD POSIADANIA)

Wolny Dom Składowy S.A. w Warszawie poświadcza, że w składzie jego złożono dnia 14 sierpnia 1934 r. na rachunek i zlecenie p. Józefa Mostarskiego, zamieszkałego w Warszawie przy ul. Długiej nr 5 towar, a to pszenicę netto kilogramów 20.000 (dwadzieścia tysięcy) – gatunku ... i jakości ... na czas do dnia 15 stycznia 1935 r. ubezpieczony w Towarzystwie Ubezpieczeń „Piaś” S.A. w Warszawie na kwotę 3.500 (trzy tysiące pięćset) złotych na czas do 15 stycznia 1935 r.

Na towarze tym ciążą należności przypadające *Wolnemu Domowi Składowemu S.A.* w Warszawie do dnia dzisiejszego w kwocie 150 (sto pięćdziesiąt) złotych oraz skladowe i inne należności skladowe, które przypadną od dnia dzisiejszego aż do upływu okresu, przez który towar ma pozostać na składzie: oprócz tego jeszcze cło w kwocie ..., podatek ..., opłata publiczna ... (Taryfa opłat skladowych poz. ...)

Bankiem domicylowym jest Bank Handlowy S.A. w Warszawie

Warszawa, dnia 14 sierpnia 1934 r.

Podpis m.p.

DOWÓD SKŁADOWY
CZĘŚĆ II. (ISTNIEJE REWERS) L.859.
WARRANT
(SKŁADOWY DOWÓD ZASTAWNICZY)

Wolny Dom Składowy S.A. w Warszawie, poświadcza, że w składzie jego złożono dnia 14 sierpnia 1934 r. na rachunek i zlecenie p. Józefa Mostarskiego, zamieszkałego w Warszawie przy ul. Długiej nr 5 towar, a to pszenicę netto kilogramów 20.000 (dwadzieścia tysięcy) – gatunku ... i jakości ... na czas do dnia 15 stycznia 1935 r. ubezpieczony w Towarzystwie Ubezpieczeń „Piaś” S.A. w Warszawie na kwotę 3.500 (trzy tysiące pięćset) złotych na czas do 15 stycznia 1935 r.

Na towarze tym ciążą należności przypadające *Wolnemu Domowi Składowemu S.A.* w Warszawie do dnia dzisiejszego w kwocie 150 (sto pięćdziesiąt) złotych oraz skladowe i inne należności

tości składu, które przypadną od dnia dzisiejszego aż do upływu okresu, przez który towar ma pozostać na składzie: oprócz tego jeszcze cło w kwocie ..., podatek ..., opłata publiczna ... (Taryfa opłat składowych poz. ...)

Bankiem domicylowym jest Bank Handlowy S.A. w Warszawie

Warszawa, dnia 14 sierpnia 1934 r.

Podpis m.p.

DOWÓD SKŁADOWY
CZĘŚĆ II (ISTNIEJE REWERS) L.859.
WARRANT
(SKŁADOWY DOWÓD ZASTAWNICZY)

Wolny Dom Składowy S.A. w Warszawie, poświadcza, że w składzie jego złożono dnia 14 sierpnia 1934 r. na rachunek i zlecenie p. Józefa Mostarskiego, zamieszkałego w Warszawie przy ul. Długiej nr 5 towar, a to pszenicę netto kilogramów 20.000 (dwadzieścia tysięcy) – gatunku ... i jakości ... na czas do dnia 15 stycznia 1935 r. ubezpieczony w Towarzystwie Ubezpieczeń „Piaś” S.A. w Warszawie na kwotę 3.500 (trzy tysiące pięćset) złotych na czas do 15 stycznia 1935 r.

Na towarze tym ciążą należitości przypadające *Wolnemu Domowi Składowemu S.A.* w Warszawie do dnia dzisiejszego w kwocie 150 (sto pięćdziesiąt) złotych oraz składowe i inne należitości składu, które przypadną od dnia dzisiejszego aż do upływu okresu, przez który towar ma pozostać na składzie: oprócz tego jeszcze cło w kwocie ..., podatek ..., opłata publiczna ... (Taryfa opłat składowych poz. ...)

Bankiem domicylowym jest Bank Handlowy S.A. w Warszawie

Warszawa, dnia 14 sierpnia 1934 r.

Podpis m.p.

Bibliografia

- Allerhand M.: *Kodeks handlowy. Komentarz*, Lwów 1935.
- Całus A.: *Prawo cywilne i handlowe państw obcych*, Warszawa 1985.
- Dziurzyński T., Fenichel Z., Honzatko M.: *Kodeks handlowy. Komentarz*, Kraków 1936.
- Fenichel Z.: *Przechowanie a skład*, PPH 1935, nr 7 i 8.
- Górski A.: *Prawo polskie o domach składowych*, PPH 1925, nr 1.
- Górzyński S.: *Prawo składu w Polsce*, Warszawa 1926.
- Górzyński S.: *Polityka składowa Polski do roku 1565*, Warszawa 1934.
- Grzybowski S.: *Papiery wartościowe (w): System prawa cywilnego*, Ossolineum 1976, t. III, cz. 2.
- Krumm Z.: *W sprawie rozwoju kredytu warrantowego*, Polska Gospodarcza 1931, nr 21.
- Lewicki S.: *Prawo składu w Polsce*, Lwów 1910.
- Nowakowski Z. K.: *Prawo cywilne i handlowe obrotu międzynarodowego*, Poznań 1981.
- Orłowski S.: *Warranty i składy publiczne*, Poznań 1890.
- Petyniak-Sanecki: *Domy składowe i obrót warrantowy*, PPH 1925, nr 3.
- Szer S.: *Domy składowe. Dowody składowe (w): Encyklopedia Podręczna Prawa Prywatnego* pod red. H. Konica, z. 4, Warszawa 1928.
- Szer S.: *Dowody składowe według polskiego prawa o domach składowych*, PPH 1929.
- Szer S.: *Pierwszy indos warrantu, „Palestra”* 1928, nr 2.
- Tempel A.: *Umowa składu w Kodeksie Handlowym*, PPH 1934, nr 8.
- Uzasadnienie projektu ustawy o składowaniu artykułów spożywczych*, Druk Sejmu RP, nr 615, s. 31.

Przypisy

¹ S. Górzyński: *Prawo składu w Polsce*, Warszawa 1926, s. 3.

² *Ibidem*, s. 3.

³ Historię prawa składowego w Polsce przedrozbiorowej podzielić można na trzy okresy: pierwszy od powstania prawa składu do 1565 roku, drugi od konstytucji sejmu piotrkowskiego do 1629 roku, trzeci od konstytucji z 1629 r. do upadku Polski – S. Górzyński, *op. cit.*, s. 7. Bliżej na temat ewolucji dawnego prawa składowego S. Górzyński: *Polityka składowa Polski do roku 1565*, Warszawa 1934; tenże: *Obowiązki kupców w świetle opisanego o, składziech i starych drogach Króla Zygmunta Augusta z 1565 r.*, Warszawa 1939; por. też. S. Lewicki: *Prawo składu w Polsce*, Lwów 1910.

⁴ S. Orłowski: *Warranty i składy publiczne*, Poznań 1890, s. 3.

⁵ S. Szer: *Dowody składowe według polskiego prawa o domach składowych*, PPH 1929, nr 3, s. 119.

⁶ Istnieje jeszcze typ anglosaski. Szerzej na temat różnic: *ibidem*, s. 120.

⁷ *Ibidem*, s. 122.

⁸ S. Szer w *Encyklopedia podręczna Prawa Prywatnego* pod red. H. Konica, z. IV, Warszawa 1928, s. 229.

⁹ Zb. Praw, t. XI, część II.

¹⁰ Dziennik Praw Państwa Nr 64.

¹¹ Szerzej na temat prac przygotowawczych: A. Górski: *Prawo polskie o domach składowych*, PPH 1925, nr 1, s. 49.

¹² Dz.U. R.P. z 31 grudnia 1924 r. Nr 114, poz. 1020.

¹³ K. Petyniak-Sanecki: *Domy składowe i obrót warrantowy*, PPH 1925, nr 3, s. 162.

¹⁴ W obcych ustawodawstwach domicyliatem kwot złożonych na rzecz posiadacza dowodu składowego jest sam dom składowy – art. 470 kodeksu handlowego włoskiego, art. 445 kodeksu handlowego węgierskiego.

¹⁵ Dz.U. Nr 57, poz. 502.

¹⁶ Regulacja k.h. złagodziła zwłaszcza rygorystyczny art. 24 dawnego prawa, rozstrzygnęła sporną kwestię dotyczącą zakresu prawa zastawu, wprowadziła pewne ułatwienia w trybie likwidacji towarów złożonych na skład – A. Tempel: *Umowa składu w Kodeksie Handlowym*, PPH 1934, nr 8, s. 384 i n.

¹⁷ Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. (Dz.U. Nr 16, poz. 94) – Przepisy wprowadzające kodeks cywilny uchylły wszystkie przepisy k.h. z wyjątkiem tych, które dotyczą spółek jawnych, spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i spółek akcyjnych. W odniesieniu do tych spółek zachowano także przepisy o firmie, prokurze i rejestrze handlowym.

¹⁸ Uzasadnienie projektu ustawy o składowaniu artykułów rolnych, Druk Sejmu RP, nr 615, s. 31.

¹⁹ *Uniform Commercial Code*, sec. 7–201 do 210 oraz inne w sec. 7.

²⁰ Art. 482–486 k.z. szwajc.; § 416 i 424 niem. k.h. oraz Verordnung über Orderlagerscheine z 16 grudnia 1931 r.

²¹ A. Catus: *Prawo cywilne i handlowe państw obcych*, Warszawa 1985, s. 360; Z. K. Nowakowski: *Prawo cywilne i handlowe obrotu międzynarodowego*, Poznań 1981, s. 272–276.

²² Regulamin zgodnie z tym przepisem powinien zawierać: określenie rodzaju składowanych towarów, oznaczenie warunków, na jakich przyjmuje rzeczy na skład, taryfę składowego wraz z określeniem wysokości i rodzaju ulg taryfowych, wysokość opłat za dodatkowe usługi, określenie sposobu ogłoszenia.

²⁵ Przepis ten normuje przymus zawarcia umowy nazywany w literaturze niemieckiej „Kontrahierungszwang”. Jest to wyjątek od zasady wolności zawierania umów. Tak T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko, *KH, Komentarz*, Kraków 1936, s. 1003.

²⁴ M. Allerhand: *Kodeks Handlowy, Komentarz*, Lwów 1935, s. 959.

²⁵ PPH 1927, nr 9, s. 414. Sąd Apelacyjny w Warszawie w orzeczeniu z 31 czerwca 1927 r. stwierdził, iż „wysokość ubezpieczenia rzeczy na skład oddanej, nie może skutkować ograniczenia odpowiedzialności skład przyjmującego tylko do sumy ubezpieczonej, która może być dowolna i rzeczywistej wartości składu może bynajmniej nie odpowiadać”. Sąd Apelacyjny w Poznaniu w orzeczeniu z 30

września 1992 r. uznał, iż „zaniechanie, przez firmę oddającą towar do składu, ubezpieczenia tego towaru mimo zobowiązania się do tego w zawartej umowie, nie zwalnia przedsiębiorstwa składowego od odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie art. 471 k.c. za brak pieczy nad składowanym towarem”. W sytuacji tej, będącej przedmiotem rozważań sądu, mamy jednak do czynienia z sytuacją odwrotną, w której składający, a nie przedsiębiorstwo, zobowiązał się do ubezpieczenia towaru.

²⁶ S. Grzybowski: *Papiery wartościowe (w): System prawa cywilnego*, Ossolineum 1976, t. III, cz. 2, s. 985 i n.

²⁷ Z. K. Nowakowski: *op. cit.*, s. 275.

²⁸ K. Petyniak-Sanecki: *Domy składowe i obrót warrantowy*, PPH 1925, nr 3, s. 158 i n.

²⁹ S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 119.

³⁰ T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko, *op. cit.*, s. 1012. Inaczej S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 124, który powołując się na ustawę francuską dowodzi, iż elementy te mają charakter wyłącznie porządkowy.

³¹ A. Całus, *op. cit.*, s. 365.

³² M. Allerhand, *op. cit.*, s. 966.

³³ S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 156.

³⁴ Inaczej T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko: *Kodeks Handlowy, Komentarz*, Kraków 1936, s. 1026.

³⁵ W. Czachórski: *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 1995, s. 258.

³⁶ T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko, *op. cit.*, s. 1017; M. Allerhand, *op. cit.*, s. 970; S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 158.

³⁷ Indos zastępczy nie przenosi praw z dowodu, lecz udziela upoważnienia do wykonywania praw z dowodu w imieniu indosanta. Prawa indosatariusza pełnomocniczego do wykonywania praw z dowodu istnieją tylko w stosunku do osób trzecich. Wewnętrzny stosunek pomiędzy indosantem a indosatariuszem pełnomocniczym jest stosunkiem kausalnym, opartym najczęściej na umowie zlecenia.

³⁸ Tak S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 163, inaczej M. Allerhand, który dopuszcza możliwość umieszczenia przez zbywcę na warrancie indosu na swoją rzecz, co uzasadnia większym bezpieczeństwem dokonywanej transakcji.

³⁹ Zaniedbanie tego obowiązku ma ten skutek, że indosowanie oraz wręczenie rewersu bez warrantu, który indosowano, nie przenosi prawa własności towaru na tego, kto nabył rewers bez wzmianki o indosie warrantu, bo przeniesienie rewersu bez warrantu, którego nie indosowano nie jest skuteczne – M. Allerhand, *op. cit.*, s. 969.

⁴⁰ Brak poświadczenia na rewersie nie wpływa na ważność indosu.

⁴¹ Posiadacz rewersu powinien wpłacić kwotę zastawną wraz z odsetkami aż do dnia płatności warrantu. Szerzej na temat przedterminowej spłaty wierzytelności zabezpieczonej zastawem – S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 159.

⁴² Za dopuszczalnością ustanowienia zastawu jednocześnie za pomocą warrantu i rewersu – S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 161 i n. Inaczej w związku z kategorycznym brzmieniem art. 660 k.h. T. Dziurzyński, Z. Fenichel, M. Honzatko, *op. cit.*, s. 1023 i M. Allerhand, *op. cit.*, s. 974.

⁴³ W przypadku gdy nabywca towaru nie wykupi w terminie warrantu, to posiadacz warrantu zrealizuje swoje prawo poprzez sprzedaż towaru. Wystawca warrantu może jednak jako pierwszy indosant warrantu nie dopuścić do sprzedaży towaru w niekorzystnej koniunkturze i uchronić się od postępowania zwrotnego wykupując warrant (art. 677) i zyskując uprawnienie zaspokojenia swojego roszczenia poprzez sprzedaż rzeczy obciążonej zastawem. Powyższe uregulowanie zabezpiecza prawa zbywcy towaru w przypadku nierzetelności jego kontrahenta. Tak S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 221.

⁴⁴ S. Szer: *Dowody składowe...*, s. 228.

⁴⁵ S. Orłowski: *Warranty i składy publiczne*, Poznań 1890, s. 10.

⁴⁶ K. Petyniak-Sanecki, *op. cit.*, s. 156.

⁴⁷ Z. Krumm: *W sprawie rozwoju kredytu warrantowego*, Polska Gospodarcza 1931, nr 21, s. 840.